

מצוות סיפור יציאת מצרים בליל הסדר

"למען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים".

עיקר מצוות סיפור יציאת מצרים זה כשהאב מספר לבנו, וסיפור זה עובר מאב לבן ומבן לנכד, וכל דור מעביר לדור שאחריו.

הרמב"ן מפרש שעל ידי שאב מעביר לבנו והבן לנכד מתחזקת האמונה ביציאת מצרים, כיון שחזקה שאין האב משקר לבניו, וכאשר כל כלל ישראל יושבים האבות עם הבנים ומספרים ביציאת מצרים, מתחזקת האמונה בסיפור יציאת מצרים ובהנהגת הקב"ה בעולם.

אך אליה וקוץ בה.

לצערנו, רבים חשים כי את סיפור יציאת מצרים כלל לא שמעו מאביהם אלא מהגנת בגן או מהמורה בבית הספר, והאמת? בהחלט יתכן שהצדק עם החושבים כך.

ישנם הורים הטוענים ואומרים "אין לי את הכלים הדידקטיים הנכונים ואת היכולות החינוכיות הנצרכות בכדי ללמד את ילדי, ואני מקווה שהמוסד החינוכי בו הילד נמצא יעשה עבורי את העבודה".

טענה זו אינה נכונה בכל השנה, ושבעתיים בליל הסדר.

התורה מצווה דווקא עליך, האבא, לשבת ולספר לילדיך את סיפור יציאת מצרים.

אינך יכול לסמוך על צוות בית הספר שיעשה עבורך את העבודה, זוהי חובתך!

וחובתך היא גם להיות מוכן היטב לקראת לילה מיוחד זה.

גם המלמד המוצלח ביותר, אם יכנס לכיתה להעביר שיעור, אך החומר יהיה זר לו - כשלוננו מובטח.

ואף אתה, אב יקר!

אם רצונך להצליח בשיעור המיוחד הזה, הנמסר על ידך לבניך היקרים רק פעם אחת בשנה (!) ועיקרי אמונה רבים תלויים בליל זה, עליך להשקיע בהכנת השיעור.

בתקווה שהשורות הבאות יהיו לעזר עבורך.

א. חז"ל תקנו לנו את סדר ההגדה על ידי שאלות שהבן שואל, והתשובה שהאב משיב לו. ויותר מכך, אנו עושים דברים רבים שיגרמו לגירוי של הבן לשאול שאלות, כי העיקרון של שאלה ותשובה זה כדי ליצור עניין ומעורבות חווייתית של הילד.

ב. ולכן ראוי מאד לשים לב לכל שאלה של כל ילד, ולהקפיד שאכן יוצר מצב של שאלה ותשובה. למעשה, איננו צריכים לגרות את הילד יותר מידי לשאול שאלות, אם רק נשים לב לכמות השאלות שהבן שואל נגלה שיש לו הרבה יותר שאלות ממה שחשבנו, החכמה היא להדגיש את השאלות, ושיהיה ברור **הקשר שבין התשובה שהאב עונה לבין השאלה שהילד שואל.**

ג. ההיכרות עם קערת הסדר.

זרוע - זכר לקרבן פסח, בזמן שבית המקדש היה קיים היו מקריבים קרבן פסח בבית המקדש, אח"כ היו אוכלים את בשר הפסח בחבורה בכל ירושלים. כדאי לספר מעט על קרבן הפסח, על איסור שבירת עצם וצורת אכילתו בחבורה, כיצד היו שוחטים את הפסח וההלל שהיו אומרים בזמן השחיטה ועוד.

יחד עם קרבן הפסח היו מביאים קרבן חגיגה, כדי שהפסח יאכל לתאבון. זכר לקרבן חגיגה מניחים על הקערה את ה**ביצה**.

המרור (והחזרת) לצורך אכילת מרור וה**חרוסת** כדי להטביל את המרור מפני החריונות של המרור וזכר לטיט שהיו אבותינו עושים במצרים.

וה**כרפס** לצורך אכילת הכרפס, טעם אכילת הכרפס כדי לעורר את הילדים לשאול ולהשתתף.

שלוש מצות, שתיים בשביל לחם משנה, כאשר אחת נאכלת לברכת המוציא ואחת לכורך, והמצה האמצעית נחצית לשנים, חצי לאפיקומן (שגם הוא זכר לקרבן פסח), וחצי למצוות אכילת מצה, הסיבה שמצוות אכילת מצה היא על חצי מצה משום שזה לחם עוני, ועני דרכו בפרוסה.

ד. לפני התחלת מגיד אומרים "כל דכפין ייתי ויכול, כל דצריך ייתי ויפסח" כלומר מזמינים לסעודתנו את העניים והנצרכים, ובימינו, שאין זה מקובל שהעניים ממתינים מאחורי הדלת להזמנה, הדין הוא שנותנים קמחא דפסחא.

ה. "מגיד" מורכב למעשה מאחד עשר שלבים, כאשר בהתחלה מספרים לילדים שהקב"ה הוציא אותנו ממצרים מבית עבדים, זה היה בלילה זה ולכן אנחנו חוגגים בלילה הזה, ובהמשך ממשיכים לספר ולפרט את גודל הניסים שנעשו אז לאבותינו.

ו. **השלב הראשון** - הבן שואל "מה נשתנה".

במקום להתייחס לקטע זה כאל דיקלום או שיר שאין לו משמעות, כדאי להמחיש את השאלות, ולהדגיש את כל השאלות הנוספות שהילדים שואלים על לילה זה.

השלב השני - עונים לילדים "עבדים היינו לפרעה במצרים", והקב"ה הוציאנו ממצרים מבית עבדים, וכל זה היה בלילה הזה. כדאי כבר בשלב זה להאריך מעט ולפרט את קושי השיעבוד שהיה במצרים ואת הניסים הגדולים שהיו כאשר הקב"ה הוציאנו ממצרים.

בשלב זה עדיין איננו מפרטים את כל סיפור יציאת מצרים ולא מאריכים בעשר המכות, כרגע אנחנו **עונים תשובה על השאלה** שהבן שואל "מה מיוחד בלילה הזה".

היתרון שבעניית תשובה קצרה ומתומצתת לפני שממשיכים בכל סיפור יציאת מצרים, מחד, הבן קיבל תשובה על השאלה, הוא מבין במה לילה זה מיוחד מכל הלילות, אך מאידך התשובה מאד חלקית ולא מפורטת, כך שהיא יוצרת גירוי ועניין להקשיב ולשמע עוד ועוד.

אם קוראים את המילים "עבדים היינו וכו'" בלי שהילדים יבינו את ההקשר שבין השאלה לתשובה, הרי שהפסדנו המון מעיקר הסדר, לכן, במקום לקרוא את הטקסט כלשונו, כדאי מאד גם לפרט ולהסביר, והכי חשוב - שיהיה קשר בין השאלה לתשובה.

השלב השלישי - לפני שממשיכים בפירוט סיפור יציאת מצרים, מספרים על תנאים קדושים שחיו לפני שנים רבות מאד, וגם הם ישבו בלילה הזה וסיפרו את כל סיפור יציאת מצרים.

כדאי מאד תוך כדי הדברים לתאר את גדלותם וקדושתם של התנאים, כך הילד מבין את משמעות המילים "ואפילו כולנו חכמים וכו".

השלב הרביעי - פותחים בגנות ומסיים בשבח. לא מספיק סתם לתאר ולספר את סיפור יציאת מצרים בלי לפתוח בגנות ולסיים בשבח. מספרים על אברהם אבינו, שהיה ילד קטן והכיר את בוראו לבד, והקב"ה כרת עימו ברית בין הבתרים, ושם הוא הבטיח לו שלמרות שעם ישראל יהיה גר בארץ לא להם, והם יהיו שם עבדים, ובסוף יצאו ברכוש גדול, והגוי שיעבידו אותם יענשו בעונש קשה, כך מעבירים לילדים את האמונה במידה כנגד מידה, ובכך שהקב"ה יודע את מעשינו ושומר את הבטחתו, והיא, ההבטחה הזו, עמדה לאבותינו ולנו שלמרות כל הצרות שעם ישראל יעבור - הקב"ה יצילנו וישמור עלינו.

דבר נוסף וחשוב שצריך לעמוד עליו בשלב זה - **עניין הפיכתנו לעם נבחר**, לעם שהקב"ה בחר בו והוציא אותו ממצרים מבית עבדים ונתן לנו את התורה הקדושה. דבר זה כדאי להדגיש בכל פעם שעניין זה נכתב בהגדה.

השלב החמישי - דורשים את פרשת הבאת הביכורים, המביא ביכורים צריך להודות לקב"ה על הארץ ועל השדה ועל הפירות שהשדה הביאה.

בפרשה זו מפורט כמה טובות הקב"ה עשה עמנו מתקופת אבותינו הקדושים ועד ליציאת מצרים.

השלב השישי - למען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים... וידעתם כי אני ה'.

ראוי להתעכב כמה דקות על כל מכה ומכה, לפרט את המכה, ואת היסורים שעברו המצרים במכות. כל מכה ומכה היא מידה כנגד מידה על מה שהמצרים עשו לישראל. על ידי הדגשת המידה כנגד מידה מגיעים ל"וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי ול"וידעתם כי אני ה'".

השלב השביעי - פירוט והרחבה של ניסים רבים נוספים שנעשו לאבותינו ביציאת מצרים, "הוציאנו ממצרים" "עשה בהם שפטים" "עשה באלהיהם" וכו' קריעת ים סוף, ירידת המן, ההנהגה במדבר, הכניסה לארץ ישראל וכו'.

השלב השמיני - בעבור זה עשה ה' לי - בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך.

מסבירים לילדים מדוע הקריבו קרבן פסח, מדוע אוכלים מצה, ומדוע אוכלים מרור.

השלב התשיעי - אחרי שלמדנו והבנו מה מיוחד בלילה הזה, וכמה ניסים נעשו לנו ביציאת מצרים - לפיכך אנחנו חייבים להודות וכו'.

השלב העשירי - אמירת הלל המצרי, ההלל על יציאת מצרים "בצאת ישראל ממצרים", לפני אמירת ההלל כדאי לקרא ולפרש את הפסוקים "בצאת ישראל ממצרים" ולפרט את הניסים הגדולים הכתובים בפרק זה שעליהם אנו מודים.

השלב האחד עשר - חתימת המגיד בברכה ארוכה, על אשר גאלנו וגאל את אבותינו, ובתפילה שנזכה במהרה לאכול מקרבן הפסח.

ז. לאחר סיום ה"מגיד" מגיע שלב המצה והמרור ואכילת סעודת החג. בניגוד לסעודת שבת רגילה, אותה הילדים מכירים היטב, ואין בה הלכות רבות כל כך, לעומת זאת בליל הסדר ישנן הלכות רבות מאד, ובאמצעות הסבר פשוט וקל ניתן להפוך כל חלק וחלק למעניין הרבה יותר ומובן הרבה יותר.

שתי ברכות - המוציא לחם מן הארץ ועל אכילת מצה (שהחיינו לא מברכים כי כבר ברכנו על זה בקידוש ופטרנו את שאר מצוות הלילה בברכה זו).

- כאשר מברכים המוציא לחם מן הארץ או חזים את שלשת המצות ביד כיון שצריך לברך על לחם משנה, וזה צריך דווקא על לחם שלם. לעומת זאת בברכת על אכילת מצה שומטים מצה אחת, כיון שמצוות המצה היא בלחם עוני, ועני דרכו בפרוסה ולא בשלמה.
- ח. אכילת אפיקומן - כזית מצה שבאה בסוף הסעודה, בזמן שבית המקדש היה קיים והיו מקריבים קרבן פסח היו אוכלים את קרבן הפסח על השובע, ולא היו אוכלים אחר קרבן הפסח שום דבר, כדי להישאר עם טעם הקרבן.
- בימינו, שאין בית המקדש קיים, אנו אוכלים כזית אפיקומן במקום קרבן הפסח, (המהדרים אוכלים שני כזיתים, אחד זכר לקרבן חגיגה ואחד זכר לקרבן פסח), לאחר כזית זו לא אוכלים שום דבר כדי להישאר עם טעם מצוות המצה.
- ט. לאחר ברכת המזון משלימים את ההלל ומוסיפים בו הוספות רבות. למעשה ההלל בליל הסדר מורכב מארבעה חלקים.
- א. הלל המצרי - בצאת ישראל ממצרים. חלק זה נאמר מיד לאחר סיפור יציאת מצרים כדי להודות לקב"ה על שהוציאנו ממצרים.
- ב. הלל השלם - השלמת כל ההלל עד "יהללוך".
- ג. הלל הגדול - פרק קל"ו בתהילים. בפרק זה ישנם פסוקים רבים שבהם אנו מודים לקב"ה על יציאת מצרים.
- ד. ברכת השיר - נשמת כל חי עד ישתבח.
- י. חשוב ביותר!!

כתוב במשנה במסכת פסחים (פרק י משנה ד) "ולפי דעתו של בן אביו מלמדו". אין לנו שום עניין ליצור תחרות בין השכנים והחברים מי האריך הכי הרבה בליל הסדר. מה שצריך להיות מול עינינו - שנספר לילדינו את סיפור יציאת מצרים תוך כדי יצירת עניין ושיתוף.

אם לצורך יצירת עניין אצל הילדים עלינו לקצר מידי פעם בכדי לא ליצור עייפות ושעמום **חובתנו** לעשות כך, גם אם בסוף הסדר, כשאנו נהיה לאחר שירת "חד גדיא" נשמע את השכנים מברכים ברכת המזון.

יה"ר שנזכה במהרה לעלות לרגל ולאכול קרבן פסח בקדושה ובטהרה.

להערות והארות

י.ו.

052-760-0505